سۇيقەست نەزەرىيسى ۋە ئۇنىڭ سەلبىي تەسىرلىرى

ئامېرىكادىكى كورونا ۋىرۇسىغا تەتقىقاتچىلىرى 2020 - يىلى 1 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىن 5 - ئاينىڭ 26 - كۈنىگىچە ئىنگلىز تىلىدا نەشر قىلىنغان 38 مىليون ماقالىنى ئانالىز قىلىش ئارقىلىق، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى 1.1 مىليون ماقالىدە توغرا بولمىغان ئۇچۇرلارنىڭ بارلىقىنى بايقىغان. ئاخىرىدا ئۇلار ئۇ توغرا بولمىغان ئۇچۇرلار ئىچىدە 522472 ئۇچۇرنىڭ ياكى ئۇ توغرا بولمىغان ئۇچۇرلارنىڭ 46% نىڭ سۇيقەست نەزەرىيەسى كاتېگورىيەسىگە تەۋە ئىكەنلىكىنى بايقىغان. 26.4% تى، كوۋىد 19 كېسىلىنى داۋالاشتا مۆجىزە يۈز بېرىدۇ دەپ قارىغان. 4.4% كوۋىد 19 كېسىلىنى يېڭى دۇنيا تەرتىپىنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن دېرىن دۆلەت تەرىپىدىن پەيدا قىلغان دەپ قارىغان.3.6%، كوۋىد 19 كېسىلى، دېموكراتىك پارتىيەنىڭ ئويدۇرمىسى دەپ قارىغان. 2.6%، كورونا ۋىرۇسىنى، ۋۇخەندىكى تەجرىبخانىدا ياساپ چىققان بىئولوگىيەلىك قورال دەپ قارىغان. 2.5%، كورونا ۋىرۇسىنى، بىل گەيتىس پەيدا قىلغان دەپ قارىغان. 1.3%، كوۋىد 19 كېسىلى نوپۇسنى كونترول قىلىش ئۈچۈن پەيدا قىلىنغان دەپ قارىغان 1.0%، كوۋىد 19 كېسىلىنى، ئامېرىكا دۆلەتلىك سەھىيە ئىدارىسىنىڭ يۇقۇملۇق كېسەللىكلەر شۆبىسىنىڭ دېرىكتورى دوكتور فوچى ئويدۇرۇپ چىقارغان دەپ قارىغان. ئادەمنى ئەڭ ھەيران قالدۇردىغان يېرى شۇكى، گەرچە بىز ئۇ ۋىرۇسنىڭ خىتايدىكى تەجرىبخانىدا پەيدا بولغانلىقىغا شۇنداق جەزىم قىلساقمۇ، بىراق ئىنگلىز تىلىدا سۆزلەيدىغانلار ئاربىسىدا ئۇ قاراشتىكىلەر ئاران 2.6% نى ئىگىلىگەن. ئەكسىچە، كورونا ۋىرۇسى ياكى كوۋىد 19 كېسىلى يېڭى دۇنيا تەرتىپىنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن دېرىن دۆلەت تەرىپىدىن پەيدا قىلىنغان ۋە دېموكراتىك پارتىيەنىڭ ئويدۇرمىسى دېگەننى تەشەببۇس قىلىدىغان ئۇچۇرلار 8% گە يەتكەن. ھەتتا كورونا ۋىرۇسىنى بىل گەيتىس پەيدا قىلغان دەپ قارىغانلار ئۇچۇرلارمۇ 2.5% بولغان. مۇنداقچە ئېيتقاندا ئىنگلىز تىلىدا سۆزلەيدىغانلار ئىچىدە خېلى كۆپ سانداكىشىلەر بۇ ۋاباڭى سۇيقەست نەزەرىيەسى بويىچە چۈشىنىشكە تىرىشقان.

ئۇنداقتا سۇيقەست نەزەرىيسى دېگەن قانداق نەزىرىيە؟

سۇيقەست نەزەرىيسى دېگىنىمىز مەلۇم بىر ۋەقەلىك ۋە ياكى مەلۇم بىر ھادىسىنىڭ نورمال چۈشەندۈرۈشنى رەت قىلىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇ ۋەقەلىك ۋە ياكى ئۇ ھادىسىنىڭ مەلۇم بىر سىرلىق ئىنسان، بىر سىرلىق تەشكىلات ۋە ياكى بىر سىرلىق كۈچ تەرىپىدىن مەقسەتلىك پىلانلىغان سۇيقەست ئىكەنلىكىنى تەشەببۇس قىلىدىغان نەزىرىيە. ئۇ مەلۇم بىر سەۋەبى ئېنىق بولمىغان ھادىسىنى مەلۇم بىر شەخس، بىر تەشكىلات ۋە ياكى بىر قارا كۈچ كەلتۈرۈپ چىقارغانلىقىغا ئىشىنىشتۇر. ئۇ يەنە بەزى مۇھىم سىياسىي

ۋەقەلەرنى، ئىقتىسادىيي ۋە ئىجتىمائىي يۇزلىنىشلەرنى مەلۇم كۇچ تەرىپىدىن پىلانلىغان سۇيقەستنىڭ مەھسۇلى دەپ قاراش ۋە ئۇنىڭغا ئىشىنىشتۇر.

سۇيقەست نەزەريىسىنىڭ ئورتاق ئالاھىدىلىكى

1. ھەممە نەرسىگە گۇمان بىلەن قارايدىغان بىر ياكى بىر توپ كىشىلەر تەرىپىدىن پەيدا قىلىنىدۇ.

2. ئۇلار دۇنيانى ياخشى ۋە يامان ياكى يورۇق ۋە قاراڭغۇ دەپ ئىككىگە ئايرىيدۇ؛ ئۆزلىرىنى ياخشى تەرەپ ياكى ھەققانىيەتنى سۆزلۈگۈچى ئورنىغا قويىدۇ.

3. ئۇلار ھېچقانداق ئىشنىڭ تاسادىپىي يۈز بەرمەيدىغانلىقىنى، تاسادىپىيلىق دەيدىغان بىر نەرسىنىڭ مەۋجۇت ئەمەسلىكىنى ئوتتۇرىغا قويىدى؛ ھېچقانداق نەرسە كۆرۈنگىنىدەك ئەمەس، ھەممە نەرسە بىر بىرىگە باغلانغان دەپ، باشقىلارنى ئۆز ھېكايىسىگە ئىشەندۈرۈشكە تىرىشىدۇ.

4. سۇيقەست نەزەريىسىنى قوللايدىغان بەزى ئىسپاتلارنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ.

5. كۆپىنچە ئەھۋالدا مەۋجۇت مەسىلىلەرنى، بولۇپمۇ ئىنسانلارغا يامان ئاقىۋەت ئېلىپ كەلگەن ۋە ھەل قىلىش ئاسان بولمىغان مەسىلىلەرنى مەركەز قىلىپ، ئۇنى مەلۇم كۈچلەرنىڭ پىلانلىشى بىلەن بولۇۋاتقانداەك كۆرسىتىش ئارقىلىق، ئۇ مەسىلىنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچراۋاتقان كەڭ خەلق ئاممىسىنى نىشان قىلىدۇ.

سۇيقەست نەزەريىسى قانداق پەيدا بولىدۇ ۋە خەلق ئىچىدە قانداق يىلتىز تارتىدۇ؟

1. سۇيقەست نەزەريىسى دەسلەپتە مەلۇم ھادىسە ۋە ۋەقەگە گۇمان قىلىشتىن باشلىنىدۇ.

2. ئاندىن ئۇلار ئۇ ھادىسە ۋە ۋەقەدىن كىملەرگە پايدا ئېلىپ كېلىشى مۇمكىن دېگەننى ئويلايدۇ.

3. ئاندىن ئۇ ھادىسە ۋە ۋەقەلىكتىن پايدا ئېلىش ئېھتىمالى بولغانلارنىڭ ئۇچۇرىنى توپلاش ۋە ئېنىقلاش ئېلىپ بارىدۇ.

4. توپلانغان ھەر قانداق ئۇچۇرلار سۇيقەست قىلغۇچىلارنىڭ ئىسپاتى قىلىپ قوللىنىلىدۇ.

5. يۇز بەرگەن ھادىسە ۋە ۋەقەلەر بىلەن سۇيقەست قىلغۇچىلار ئارىسىدىكى پايدا مەنپەئەت مۇناسىۋىتى ئۆز-ئارا باغلانغاندىن كېيىن، سۇيقەست نەزەريىسى ئوتتۇرىغا چىقىدۇ.

6. شۇنىڭ بىلەن سۇيقەست نەزەريىسى تېز تەرەققىي قىلىدۇ.

7. بەزى ئىنسانلارغا نىسبەتەن ئۇنى رەت قىلىش ياكى ئۇنىڭغا ئىشەنمەسلىك تەس بولىدۇ. چۈنكى ئۇلار ئۆزلىرى دۇچ كەلگەن تەلەيسىزلىك، كېلىشمەسلىك ۋە ياكى مەغلۇبىيەتلەرنى، ئۆزىنىڭ سەۋەبىدىن ئەمەس بەلكى ئۇ سۇيقەستىنىڭ سەۋەبىدىن دەپ قاراشنى تېخىمۇ خالايدۇ.

كىشىلەر نېمە ئۈچۈن سۇيقەست نەزەريىسىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىدۇ، ئۇنىڭغا ئىشىنىدۇ ۋە ئۇنى تارقىتىدۇ؟

1. سىياسىي ياكى ئىقتىسادىيي سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، بەزىلەر قەستەن باشقىلارغا قۇتراتقۇلۇق قىلىش، باشقىلارنى ئۆزىگە جەلپ قىلىش ۋە باشقىلارنى كونترول قىلىش ئۈچۈن.

2. كۆپىنچە ئەگەشكۈچىلەر مەۋجۇت سىستېمىدىن يېتەرلىك بەھرىمان بولالمىغان ياكى مەۋجۇت سىستېمىغا نارازىلىقى بار كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار سۇيقەست نەزەريىسىنىڭ راستلىقىغا ئىشىنىدۇ.

3. مەۋجۇت ئەھۋال ۋە ھادىسىگە بولغان چۈشىنىش يېتەرلىك ۋە ئېنىق بولمىغاندا ئىنسانلار سۇيقەست نەزەريىسىگە ئىشىنىشنى تاللىشى مۇمكىن.

4. بەزىلەردە، بولۇپمۇ داۋاملىق سۈيقەست نەزەرىيىسىگە ئىشىنىدىغان سۈيقەست نەزەرىيىسى مەستانىلىرىدا پسىخىكىلىق بىنورماللىق، يەنى خۇمار قىلىش بولۇشى مۇمكىن.

سۈيقەست نەزەرىيىسى پەيدا قىلغان سەلبىي تەسىرلەر

1. جامائەت ئىشەنچىسىگە ئېغىر تەسىر كۆرسىتىپ، جەمئىيەتتە ئىشەنچەسىزلىك ۋە گۇمان پەيدا قىلىشى مۇمكىن.
2. ئىنسانلار ئارىسىدا قايمۇقۇش پەيدا قىلىشى ۋە ئىنسانلارنى نەتىجىسى چىقمايدىغان تالاش-تارتىشقا مۇپتىلا قىلىشى مۇمكىن.
3. ئىنسانلارنى دوست بۇرادەر ۋە جەمئىيەتتىن يىراقلاشلاشتۇرۇپ، ئۇلاردا يالغۇزلۇق ھېس قىلىش پەيدا قىلىشى مۇمكىن.
4. ئىنسانلارنى ئىلىم-پەنگە ئەمەس، بەلكى سىرلىق نەرسىلەرگە ئىشىنىدىغان قىلىپ قويۇشى ۋە سەۋەبتىن ھەر خىل يامان ئاقىۋەتلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشى مۇمكىن؛
5. سەلبىي دۇنيا قاراش سۈيقەستكە ئىشىنىشكە سەۋەب بولسا، سۈيقەستكە ئىشىنىش ئىنسانلاردا سەلبىي ۋە پاسسىپ ھېس تۇيغۇ پەيدا قىلىشى مۇمكىن؛